

Εκπαιδευτικές Δράσεις: “Ούτε Θύτης, Ούτε Θύμα στο Διαδίκτυο”

Τι είναι το εκπαιδευτικό πρόγραμμα; Είναι μία δράση που στοχεύει στην εκπαίδευση και στην ψυχαγωγία μαθητών κάθε εκπαιδευτικής βαθμίδας μέσω βιωματικής και διαδραστικής προσέγγισης. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα οργανώνονται, κυρίως, από τα μουσεία και διάφορους κοινωνικούς φορείς. Στα μουσεία, εδώ και πολλά χρόνια, αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της λειτουργίας και της επισκεψιμότητάς τους. Για να προσελκύσουν όλο και μεγαλύτερο κοινό μέσα από τα εκπαιδευτικά τους προγράμματα, τα μουσεία έχουν αναπτύξει πιο καινοτόμα και πιο διαδραστικά εκπαιδευτικά προγράμματα και αυτό επιτυγχάνεται μέσω της χρήσης νέων τεχνολογιών, που αυξάνουν τον ενεργό ρόλο των συμμετεχόντων του εκπαιδευτικού προγράμματος.

Στα πλαίσια του Πανελληνίου Διαγωνισμού Εικαστικής Δημιουργίας «*Ούτε Θύτης, Ούτε Θύμα στο Διαδίκτυο*» που διοργάνωσε το Μουσείο Επιστημών & Τεχνολογίας (MET) το ακαδημαϊκό έτος 2016-17, αλλά και της δέσμης πρακτικής μας, αναλάβαμε το σχεδιασμό δύο εκπαιδευτικών δράσεων για το μουσείο. Οι εκπαιδευτικές δράσεις αφορούν: η μια, μαθητές Πρωτοβάθμιας και η δεύτερη, μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Στην *πρώτη ομάδα συνεργάστηκαν οι Γαβριελάτου Χριστίνα και Μαρκοπούλου Νίκη και στη δεύτερη ομάδα οι Σιόλου Στυλιανή και Κοσμάς Ευάγγελος, φοιτητές Τμήματος Διαχείρισης Πολιτισμικού Περιβάλλοντος & Τεχνολογιών, Πανεπιστημίου Πατρών*. Ο σχεδιασμός των δράσεων έγινε με την καθοδήγηση και την επίβλεψη του προσωπικού του Μουσείου.

Η πρώτη ομάδα, εξ αρχής συμφώνησε ότι η εισαγωγή στο θέμα που ήταν και το κύριο μέρος του εκπαιδευτικού προγράμματος, έπρεπε να σχεδιαστεί σε Power Point. Ο σχεδιασμός του Power Point, απαιτούσε σκέψη και οργάνωση προκειμένου να επέλθει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Έπρεπε να σκεφτούμε και να επιλέξουμε τα κατάλληλα χρώματα και τις κατάλληλες εικόνες από το διαγωνισμό που θα χρησιμοποιούσαμε στις διαφάνειες, ώστε να είναι ευχάριστες, ζωηρές και παράλληλα προσαρμοσμένες στις ανάγκες των παιδιών, δίνοντας την αίσθηση ότι τους διηγούμαστε ένα παραμύθι. Αμέσως μετά, ως δεύτερο βήμα αναλύσαμε μέσω συνοπτικών κειμένων τι είναι γενικά ο εκφοβισμός και ειδικότερα ο διαδικτυακός.

Αναλύσαμε πως δημιουργείται και πως πρέπει να αντιμετωπιστεί ο διαδικτυακός εκφοβισμός δίνοντας έμφαση στους ρόλους τόσο του θύτη όσο και του θύματος, ώστε να δώσουμε στα παιδιά να καταλάβουν τον τρόπο να ξεχωρίζουν αυτούς τους δυο ρόλους, αλλά και τα χαρακτηριστικά του καθενός. Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειωθεί ότι τα κείμενα συνοδεύονταν από πλούσιο αρχείο του διαγωνισμού, προκειμένου να γίνει πιο σαφές το νόημα των κειμένων.

Για το τρίτο μέρος του εκπαιδευτικού μας προγράμματος, σχεδιάσαμε ένα παιχνίδι. Σκοπός ήταν το πρόγραμμα να γίνει διασκεδαστικό αλλά ταυτόχρονα κατανοητό από τα παιδιά, αφομοιώνοντας καλύτερα αυτά που μάθανε στο κύριο μέρος του προγράμματος. Κανόνας του παιχνιδιού ήταν να χωριστούν οι μαθητές σε δυο ομάδες για το θύμα και μια για το θύτη. Στο πλαίσιο του παιχνιδιού, θύτης και θύμα ανταλλάσσουν ηλεκτρονικά μηνύματα μεταξύ τους. Έχοντας πάντα τη βοήθεια του εκπαιδευτή, ώστε να κατανοήσουν και να υποψιαστούν, αφενός τις παγίδες και τους κινδύνους και αφετέρου τους βασικούς κανόνες για να μη γίνει κάποιος ούτε θύτης, τα παιδιά πήραν μέρος στο παιχνίδι.

Στο πλαίσιο του παιχνιδιού αυτού επιστρατεύθηκε η αγαπημένη ασχολία των μικρών μας φίλων, η ζωγραφική, που τους δίνει τη δυνατότητα να αισθανθούν ελεύθερα και να εκφράσουν το πως αντιλαμβάνονται το διαδικτυακό εκφοβισμό καθώς και τους φόβους τους και τα συναισθήματα τους.

Όμως βασικό μας μέλημα, σχεδιάζοντας αυτό το πρόγραμμα ήταν να μάθουμε στα παιδιά τι είναι ο διαδικτυακός εκφοβισμός που δυστυχώς αποτελεί τη μάστιγα της εποχής μας, πως να προστατεύονται ώστε να μη πέφτουν θύματα εξαπάτησης και συγχρόνως πως να μην ανταποκρίνονται σε κακόβουλα μηνύματα. Για το λόγο αυτό, οι δραστηριότητες που αναπτύξαμε τους οδηγούν να καταλάβουν ότι η δημοσιοποίηση προσωπικών στοιχείων μέσω διαδικτύου εγκυμονεί πληθώρα κινδύνων, καθώς και ότι η χρήση του πρέπει να γίνεται συνετά και με τη συνεργασία των γονέων τους. Ταυτόχρονα, βασικός μας στόχος είναι να ενθαρρύνουμε τα παιδιά στο να μην διστάζουν να μιλήσουν στους γονείς τους, στους δασκάλους τους ή ακόμα και να απευθυνθούν σε κέντρα προστασίας, όπως είναι η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος σε περίπτωση που πέσουν θύματα ή αισθανθούν ότι απειλούνται.

Αφού τελειώσαμε τη σχεδίαση του εκπαιδευτικού μας προγράμματος ήρθε η ώρα της παρουσίασης. Το πρόγραμμα παρακολούθησαν για πρώτη φορά μαθητές της Ε΄ δημοτικού. Από την αρχή έως το τέλος της παρουσίασης διαμορφώσαμε ένα ευχάριστο και φιλικό κλίμα, έτσι ώστε οι μικροί μας επισκέπτες να αισθανθούν οικεία στο χώρο του Μουσείου, τους ενθαρρύνουμε να εκφράσουν τους προβληματισμούς τους, να μας μεταδώσουν τις δικές τους γνώσεις, σκέψεις και εμπειρίες και αναπτύχθηκε ένας διάλογος ανάμεσα σε εμάς, που παρουσιάζαμε το πρόγραμμα και τα παιδιά. Μπορούμε να πούμε ότι το επιτύχαμε! Τα παιδιά, κατά τη διάρκεια της παρακολούθησης του προγράμματος, ήταν χαρούμενα, προσηλωμένα στο πρόγραμμα που τους παρουσιάζαμε, συμμετείχαν συνεχώς δίνοντας απαντήσεις στις ερωτήσεις που τους θέταμε, ενώ υπέβαλαν και τις δικές τους απορίες και απόψεις.

Γενικότερα αυτό που παρατηρήσαμε ήταν ότι ανυπομονούσαν να δουν τη συνέχεια του προγράμματος με αμείωτο ενδιαφέρον. Άλλωστε, όπως μας ανέφεραν και τα ίδια τα παιδιά στο τέλος, έμειναν ευχαριστημένα από το πρόγραμμα που παρακολούθησαν, αποκόμισαν πολλές γνώσεις, προβληματίστηκαν και υποσχέθηκαν ότι θα ακολουθήσουν ό,τι έμαθαν για να αποφύγουν τους κινδύνους. Η επιτυχία του προγράμματός μας, μας γέμισε με χαρά διότι αισθανθήκαμε πως ανταμείφθηκαν οι κόποι μας.

Στη δεύτερη ομάδα, υλοποιήσαμε μια εκπαιδευτική δράση που απευθύνεται σε παιδιά Γυμνασίου και Λυκείου. Αρχικά, δημιουργήσαμε μία παρουσίαση (Power Point) που αποτελεί το πρώτο μέρος της δράσης, την εισαγωγή και αναφέρεται στον εκφοβισμό, επικεντρώνοντας τη θεματική της, στο διαδικτυακό εκφοβισμό. Προκειμένου, να καταστήσουμε την παρουσίαση πιο οικεία στους μαθητές, την συνοδεύσαμε με εικόνες του Πανελληνίου Διαγωνισμού Εικαστικής Δημιουργίας «*Ούτε Θύτης, Ούτε Θύμα στο Διαδίκτυο*» και έτσι δώσαμε μία διαφορετική πνοή και χρώμα. Μετά την παρουσίαση, ακολούθησε ένα κρυπτόλεξο που σχεδιάσαμε και περιείχε λέξεις σχετικές με τον διαδικτυακό εκφοβισμό, με στόχο την κατανόηση της έννοιας του Διαδικτυακού εκφοβισμού.

Στο δεύτερο μέρος, οι μαθητές χωρίστηκαν σε δύο ομάδες για να παίξουν από ένα παιχνίδι ρόλων η καθεμία. Κάθε παιχνίδι αναφερόταν στο θύμα του διαδικτυακού εκφοβισμού και το άλλο στον θύτη. Όσα παιδιά δεν αναλάμβαναν ρόλους, παρακολουθούσαν και έκριναν. Έπειτα τους δίνονταν ντοσιέ και χαρτί για να γράψουν μερικές προτάσεις-συμβουλές, ώστε να μην πέσει κάποιος θύμα διαδικτυακού εκφοβισμού, ενώ στην άλλη ομάδα προτάσεις-συμβουλές για να μην γίνει κανείς θύτης.

Στο τελευταίο μέρος της εκπαιδευτικής δράσης έπαιξαν ένα κουίζ εμπέδωσης. Στη συνέχεια η ομάδα του θύματος διάβαζε τις προτάσεις που έχει γράψει για να μην πέσει κάποιος θύμα εκφοβισμού στο διαδίκτυο και μετά

αντίστοιχα ακολουθούσε η ομάδα του θύτη, που διάβαζε τις δικές της προτάσεις. Πριν τελειώσει η εκπαιδευτική δράση, παρουσιάστηκε Power Point στο οποίο παρουσιάστηκαν κανόνες για να μην γίνει κάποιος ούτε θύτης, ούτε θύμα στο διαδίκτυο.

Μέσα από την εκπαιδευτική δράση που σχεδιάσαμε, θελήσαμε οι μαθητές να κατανοήσουν τι είναι ο διαδικτυακός εκφοβισμός, τα αίτια, τις επιπτώσεις και τους τρόπους αντιμετώπισης του, ποιος είναι ο θύτης αλλά και ποιος το θύμα σε αυτή την υπόθεση. Θελήσαμε οι μαθητές, με αυτόν τον τρόπο να λάβουν σημαντικές γνώσεις και πληροφορίες, οι οποίες θα ακονίσουν την κριτική σκέψη τους, θα διαμορφώσουν την ορθή συμπεριφορά τους μέσα στον κόσμο του διαδικτύου, έχοντας ως στόχο την αποφυγή θυματοποίησής τους αλλά και δράση τους ως θύτες. Αυτός άλλωστε ήταν και ο στόχος του εκπαιδευτικού προγράμματος.

Κατά την πρώτη παρουσίαση της εκπαιδευτικής δράσης που σχεδιάσαμε σε μαθητές Γυμνασίου, υπήρξε αρκετή θετική ανταπόκριση από τους μαθητές. Αν και αρκετά από τα παιδιά γνώριζαν ήδη πράγματα γύρω από αυτά που παρουσιάσαμε, με το τέλος της δράσης μας επέκτειναν τις γνώσεις τους ως προς τον διαδικτυακό εκφοβισμό. Χαρήκαμε που συναναστραφήκαμε με παιδιά που υπέδειξαν αστείρευτο και πηγαίο ενδιαφέρον. Ακόμη και μετά το πέρας της εκπαιδευτικής δράσης, οι εντυπώσεις και τα σχόλια των παιδιών ήταν θετικότερα και μας ανέφεραν πως αποκόμισαν πολλά πράγματα. Σε καμία περίπτωση δεν το αντιμετώπισαν ως χάσιμο χρόνου, αλλά σαν μια εποικοδομητική και ευχάριστη δραστηριότητα.

Όσο για μας, τους σχεδιαστές του εκπαιδευτικού προγράμματος, από τη σχεδίαση έως και την υλοποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος είδαμε την εργασία μας να αποδίδει καρπούς. Αν και κατά την πρώτη παρουσίασή μας υπήρξε ένα μικρό άγχος για το πως θα αντιμετωπίσουν τα παιδιά το πρόγραμμα, αυτό στη συνέχεια εξαλείφθηκε λόγω του ενδιαφέροντος που έδειξαν. Θεωρούμε ότι το πρόγραμμα που σχεδιάσαμε θα εφοδιάσει τα παιδιά με γερές βάσεις ως προς την αντιμετώπιση της μάστιγας του διαδικτυακού εκφοβισμού. Αποτελεί τέλος ιδιαίτερη τιμή για εμάς ότι τα επιτυχημένα προγράμματα που σχεδιάσαμε αποτελούν πλέον προγράμματα που το ΜΕΤ προτείνει πλέον στην εκπαιδευτική κοινότητα.

Κλείνοντας, θα θέλαμε να μοιραστούμε μαζί σας κάποιες ακόμα εντυπώσεις και σκέψεις μας. Ήταν η πρώτη φορά που μας δόθηκε η ευκαιρία να σχεδιάσουμε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα και να το παρουσιάσουμε σε κοινό. Ήταν μια πρωτόγνωρη εμπειρία που σίγουρα θα θέλαμε να επαναληφθεί, διότι αποκομίσαμε πολλές γνώσεις και εμπειρίες εξαιρετικά χρήσιμες για τη μετέπειτα πορεία μας. Ήταν μια ευχάριστη πρόκληση το να παρουσιάσουμε σε παιδιά της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ένα πρόγραμμα που είχε ως στόχο να μεταλαμπαδεύσει γνώσεις και εμπειρίες. Όμως, εκτός από αυτή την εμπειρία, κατά την διάρκεια της σχεδίασης του εκπαιδευτικού μας προγράμματος διαπιστώσαμε ότι για να δημιουργηθεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα δεν είναι διόλου εύκολο. Χρειάζεται αρκετός χρόνος, αφοσίωση, οργάνωση και σωστή καθοδήγηση, έτσι ώστε κάθε βήμα του προγράμματος να είναι κατάλληλα προσαρμοσμένο στην ηλικία του κοινού και στους στόχους του Μουσείου.

Τέλος, αξίζει να τονίσουμε την αξία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων μέσα στα μουσεία καθώς κάθε εκπαιδευτικό πρόγραμμα, είτε είναι κοινωνικού περιεχομένου, όπως το πρόγραμμα που ετοιμάσαμε εμείς, είτε βασίζεται στα μουσειακά αντικείμενα, μεταδίδει ένα μήνυμα που δεν πρέπει να αγνοούμε. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα έχουν επίσης τη δύναμη να κάνουν τον επισκέπτη να αισθανθεί οικεία κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του στους εκθεσιακούς χώρους ενός μουσείου και να κατανοήσει καλύτερα το ρόλο των εκθεμάτων του. Συγχρόνως, είναι ευχάριστα για τα παιδιά επειδή συνδυάζουν το παιχνίδι και την εξερεύνηση με την πρόσληψη γνώσεων που, ενδεχομένως υπό άλλες συνθήκες θεωρούν βαρετές. Εν κατακλείδι, τα μουσεία οφείλουν να αξιοποιούν εκπαιδευτικά προγράμματα για να συμβάλουν στην κατανόηση, ώστε να πάψουν να αντιμετωπίζονται από τους μαθητές ως κάτι ανιαρό, να μάθουν να τα αντιμετωπίζουν σαν χώρους ενδιαφέροντες και ευχάριστους και να τα κάνουν μέρος της ζωής τους.

Χριστίνα Γαβριελάτου
Νίκη Μαρκοπούλου
Ευάγγελος Κοσμάς